

NATIONAL AGENCY
ON CORRUPTION PREVENTION

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

ГАЙД ДЛЯ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Видано в межах проекту «Посилення спроможностей Національного агентства з питань запобігання корупції щодо захисту викривачів», який реалізується Міждисциплінарним науково-освітнім центром протидії корупції в Україні за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

Відповідальна за редакцію - Оксана Нестеренко

ACREC

ANTI-CORRUPTION
RESEARCH & EDUCATION
CENTRE

ВСТУП

Ви тримаєте в руках цей посібник.
Отже, *вам стало відомо про факти*, які можуть свідчити про вчинення корупційних діянь чи інші зловживання, що відбуваються в установі де ви працюєте, навчаєтеся, проходите практику тощо. Іншими словами, *ця інформація стала вам відома у зв'язку з вашою професійною діяльністю чи навчанням*.
Втім ви не впевнені чи варто повідомляти цю інформацію та як правильно зробити повідомлення, щоб не зашкодити собі та своїй родині.

ВИ ЗРОБИЛИ ПРАВИЛЬНИЙ
ВИБІР, ЗВЕРНУВШИСЬ
ДО ЦЬОГО ВИДАННЯ.

ЗМІСТ

❓ Чи закон вважає мене викривачем корупції? Які права має викривач?.....	8
❓ Чи підпадає моє повідомлення під захист закону?.....	16
❓ Викривати чи не викривати? Які фактори треба враховувати при ухваленні рішення?.....	20
❓ Як правильно збирати докази?.....	22
❓ Який канал для викриття варто обрати? Коли варто звертатися до зовнішніх каналів повідомлення?.....	26
❓ Анонімність проти конфіденційності. Переваги та недоліки анонімного повідомлення.....	33
❓ Коли варто надати перевагу анонімному повідомленню?.....	35
❓ Як захистити свою особу в епоху цифрових технологій?.....	36
❓ Чи гарантує держава захист моїх трудових прав?.....	38
❓ Як захистити себе від цивільного позову? Як захистити себе від адміністративної чи кримінальної відповідальності?.....	42
❓ Хто окрім суду може захистити мої права?.....	50

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКРИВАЧІВ.....

60

ДОДАТКИ:

1. Корисні посилання.....64
2. Перелік Роз'яснень НАЗК.....68
3. Перелік кримінальних корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, закріплених у Кримінальному кодексі України.....69
4. Перелік адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, які закріплено в Кодексі України про адміністративні правопорушення.....72
5. Перелік правопорушень, пов'язаних з корупцією (порушення вимог закону України «Про запобігання корупції»), за вчинення яких особу може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності73

МЕТА ГАЙДА

НАДАТИ ВИКРИВАЧАМ ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ТОГО, ЯК:

1. **Правильно підготуватися** до повідомлення про можливі факти корупції;
2. **Орієнтуватися** в запутаному законодавстві та процедурах у сфері повідомлення корупції;
3. **Захистити** свою **особу** в епоху цифрових технологій;
4. **Захистити себе** від переслідувань на робочому місці;
5. **Мінімізувати ризики** юридичної відповідальності;
6. Правильно обрати **канал повідомлення**.

У цьому посібнику для викривачів корупції ***ми максимально спростили інформацію***, яка міститься в українському законодавстві, Роз'ясненнях Національного агентства з питань запобігання корупції, виданні «Науково-практичний коментар законодавства України про захист викривачів корупції» з метою дати прості відповіді на складні питання, які можуть вас турбувати.

У ЗРУЧНОМУ,
ЗРОЗУМІЛОМУ ФОРМАТІ
МИ ДОПОМОЖЕМО ВАМ
ВИЗНАЧИТИСЯ, ЧИ ВАРТО
РОБИТИ ПОВІДОМЛЕННЯ
І ЯК ПРАВИЛЬНО ЦЕ
ЗРОБИТИ.

**ЧИ ЗАКОН
ВВАЖАЄ МЕНЕ
ВИКРИВАЧЕМ
КОРУПЦІЇ?**

**ЯКІ ПРАВА МАЄ
ВИКРИВАЧ?**

**ВИТЯГ ІЗ Ч.1 СТ.1
ЗАКОНУ УКРАЇНИ**

**«ПРО ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ»**

Викривач - фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

ВИ ВИКРИВАЧ КОРУПЦІЇ, ЯКЩО:

I. Зможете надати відповідь **ТАК** на такі твердження:

- ▶ Ви є **фізичною особою**, зокрема громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства.
- ▶ Ви маєте **внутрішнє переконання**, що інформація є достовірною.
- ▶ Змістом вашого повідомлення є **конкретна інформація** про можливі факти саме корупційного правопорушення, пов'язаного з корупцією правопорушення, іншого порушення Закону України «Про запобігання корупції». Для прикладу, відомості про: обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка вчинила правопорушення тощо.
- ▶ Про факти, які ви повідомляєте вам стало **відомо у зв'язку з вашою** трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою **діяльністю**, проходженням служби чи навчання або участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

II. Зможете надати відповідь **НІ** на такі твердження:

- ▶ Інформація стала вам відома із **загальнодоступних джерел**, для прикладу реєстрів, баз даних, сайтів, засобів масової інформації, від знайомих, друзів тощо.
- ▶ повідомлення **містить фактичні дані**, які можуть бути перевірені, зокрема про обставини правопорушення, місце і час його вчинення, особу, яка вчинила правопорушення.

N.B.: *Адвокати та учасники інших професійних спілок набувають правового статусу викривача у випадках, коли вони повідомили інформацію, яка стала їм відома саме у зв'язку із здійсненням їх професійної діяльності.*

ГЛОСАРІЙ:

РОЗ'ЯСНЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО
АГЕНСТВА З ПИТАНЬ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

ЩОДО ПРАВОВОГО
СТАТУСУ ВИКРИВАЧА
ВІД 23.06.2020 № 5

ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ –

діяльність найманого працівника або фізичної особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, зокрема надає послуги чи виконує роботи на підставі цивільно-правових договорів.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ –

участь фізичної особи

- у літературній,
- артистичній,
- художній,
- освітній або викладацькій діяльності,
- діяльність лікарів,
- приватних нотаріусів,
- приватних виконавців,
- адвокатів,
- арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів),
- аудиторів,
- бухгалтерів,
- оцінщиків,
- інженерів чи архітекторів,
- особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою–підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ –

діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва (наприклад, промисловість, сільське господарство, оптова торгівля, освіта, охорона здоров'я, тощо), спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ –

діяльність інститутів громадянського суспільства (наприклад, громадських організацій, професійних та творчих спілок, організацій роботодавців, благодійних і релігійних організацій, органів самоорганізації населення, тощо), їх посадових осіб, членів, представників, волонтерів щодо участі у державній (місцевій) політиці, реалізації статутних цілей та напрямів діяльності відповідних інститутів, яка пов'язана з їх офіційними відносинами із органами державної влади, місцевого самоврядування.

Для прикладу, членство у громадських, експертних, науково-консультативних радах, поліцейських комісіях, конкурсних комісіях, тощо.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ –

інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ –

діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патрульна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

НАВЧАННЯ –

цілеспрямована діяльність учасників навчального процесу в системі освіти, професійного зростання, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці.

ЯКІ ПРАВА МАЄ ВИКРИВАЧ?

ПРАВА ТА ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧА

Права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону.

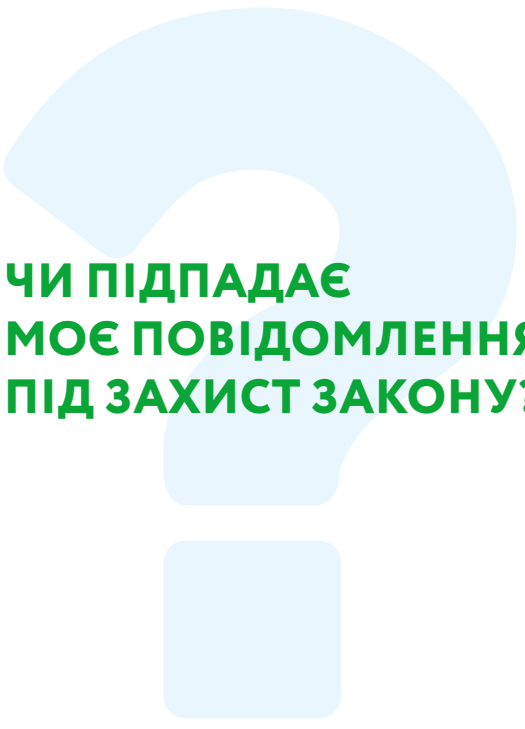
Права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача.

ВИТЯГ ІЗ СТ. 53-3 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

ВИ МАЄТЕ ПРАВО:

1. на **захист** трудових прав;
2. на **грошову компенсацію** за порушення трудових прав;
3. **бути повідомленим** про свої права та обов'язки;
4. **подавати докази** на підтвердження своєї заяви;
5. отримувати від уповноваженого органу, до якого ви подали повідомлення, **підтвердження його прийняття і реєстрації**;
6. **давати пояснення, свідчення** або відмовитися їх давати;
7. на безоплатну **правову допомогу**;
8. на **конфіденційність** інформації про Вас, Ваших близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати Вас як викривача, Ваших близьких осіб;
9. **повідомляти** без зазначення відомостей про себе (**анонімно**);
10. на **забезпечення безпеки** себе та близьких осіб, майна, житла у разі загрози життю і здоров'ю;
11. на **відшкодування витрат** у зв'язку із захистом ваших прав, витрат на адвоката, витрат на судовий збір;
12. на **10%** від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину **після ухвалення обвинувального вироку суду**;
13. на отримання **психологічної допомоги**;
14. на **звільнення** від юридичної відповідальності;
15. **отримувати інформацію** про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації.

❗ Пам'ятайте: Ваші права виникають лише **з моменту повідомлення**, саме тому важливо зберігати документ, який підтвердить факт, що ви дійсно зробили повідомлення.

ЧИ ПІДПАДАЄ МОЄ ПОВІДОМЛЕННЯ ПІД ЗАХИСТ ЗАКОНУ?

! Змістом вашого повідомлення є конкретна інформація про:

МІСЦЕ, ЧАС, ОБСТАВИНИ, ОСОБУ, ЯКА
ВЧИНИЛА ПРАВОПОРУШЕННЯ тощо.

Докази, що підтверджують інформацію в повідомленні.

Див. Науково-практичний коментар законодавства України про захист викривачів корупції. - АСРЕС: Київ, 2021)

ВАШЕ **ПОВІДОМЛЕННЯ ПІДПАДАЄ** ПІД ЗАХИСТ ЗАКОНУ, ЯКЩО МІСТИТЬ **ФАКТИЧНІ ДАНІ**, ЩО МОЖУТЬ СВІДЧИТИ ПРО:

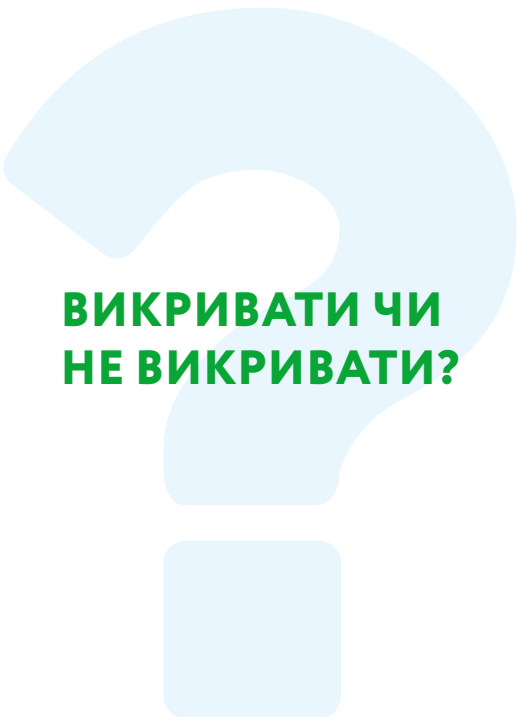
1. порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів
2. порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності
3. порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків
4. декларування недостовірної інформації
5. декларування
6. неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування
7. незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень
8. порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
9. невжиття заходів щодо запобігання корупції порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням
10. порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля невиконання законних вимог (приписів) національного агентства
11. незаконне збагачення
12. нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням

13. підкуп працівника підприємства, установи чи організації зловживання владою або службовим становищем
14. зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми
15. зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги
16. прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою
17. підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми
18. підкуп особи, яка надає публічні послуги
19. пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі
20. привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем
21. викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем
22. викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем
23. викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

24. викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням
25. порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів
26. викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження
27. викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем
28. протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань
29. інші порушення Закону України «Про запобігання корупції»

**i ДИВИСЬ ПЕРЕЛІК
ПРАВОПОРУШЕНЬ
У ДОДАТКАХ 3, 4, 5**

**ВИКРИВАТИ ЧИ
НЕ ВИКРИВАТИ?**

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»
ГАРАНТУЄ ЗАХИСТ ЛИШЕ
У РАЗІ ПОВІДОМЛЕННЯ
ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА МІСТИТЬ
ФАКТИЧНІ ДАНІ ПРО
ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ВИКЛАДЕНІ НА С. 17-19

Якщо ж ваше повідомлення стосується **іншої суспільно необхідної інформації** ви можете розраховувати **лише на звільнення від юридичної відповідальності** за поширення відповідної інформації, проте не зможете розраховувати на більшість гарантій захисту для викривачів.

ЯКІ **ФАКТОРИ** ТРЕБА ВРАХОВУВАТИ ПЕРЕД ТИМ, ЯК ЗІДЙСНИТИ ПОВІДОМЛЕННЯ.

❓ Чи свідчать **факти**, про які Ви плануєте повідомити, про:

- ▶ корупційні правопорушення
- ▶ пов'язані з корупцією правопорушення
- ▶ інші порушення Закону України «Про запобігання корупції»

❓ Чи маєте ви будь-яке **підтвердження** інформації, яку плануєте повідомити (копії документів, запис розмови, відео докази, свідків, які готові підтвердити твої слова тощо)?

❓ Чи знаєте ви **куди звернутися** за правовою та психологічною допомогою в разі, якщо вас почнуть переслідувати?

❓ Чи маєте ви заощадження на випадок свого **звільнення** через повідомлення?

❗ Відсутність
ствердної відповіді
на всі запитання не означає,
*що ви повинні **відмовитися***
від повідомлення,
*проте свідчить про **необхідність***
додаткової підготовки
до повідомлення.

ЯК ПРАВИЛЬНО ЗБИРАТИ ДОКАЗИ?

ВИТЯГ ІЗ Ч. 2 СТ. 53⁸ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону не може розглядатися як порушення умов конфіденційності, передбачених цивільним, трудовим або іншим договором (контрактом).

ПОРАДИ ЩОДО ЗБОРУ ДОКАЗІВ ЧИ ФАКТІВ::

1: БАЛАНС.

Викриваючи важливо **пам'ятати про дві речі:**

1. Варто збирати ті документи, які Ви маєте можливість зібрати. Тобто, у **Вас є доступ до цих документів**, Ви уповноважені працювати з ними;
2. Не варто перебирати на себе функції правоохоронних органів. Вам потрібно зібрати документи та підтверджуючі **факти, які можуть бути перевірені** та на підставі яких може бути відкрито кримінальне провадження. Документи та інформацію з комп'ютерів, інших носіїв інформації, без відома їх власника, обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи тощо можуть бути здійснені лише у законний спосіб правоохоронними органами. У інакшому випадку Ви наражатиметесь на небезпеку.

2: СПОСІБ ЗБОРУ ДОКАЗІВ.

При зборі документальних доказів працівник має обмірковувати з якими документами він уповноважений працювати та як отримати ці документи не порушуючи закон. Для прикладу, не варто перебирати на себе функції правоохоронних органів: прослуховувати телефони, копіювати інформацію з особистих месенджерів та електронної пошти тощо.

3: ЗБИРАЙТЕ ІНФОРМАЦІЮ (ФАКТИ), ЩО ПОРУЧ.

Збирайте перш за все документи, які ви **отримали у зв'язку з виконанням вашої посадової інструкції**. Для прикладу, фінансові звіти, електронні листи, доповідні записки, меморандуми, примітки про зустрічі чи інші типи записів, що стосуються виконання вами службових обов'язків. Якщо ви бухгалтер, ви маєте доступ до фінансової інформації про транзакції, кошторис тощо. Ці документи можуть

містити конфіденційну інформацію, проте відповідно до українського законодавства ви не порушуєте умов конфіденційності, якщо документ може свідчити про вчинення корупційного правопорушення (ч. 2 ст. 53-8 Закон України «Про запобігання корупції»). Втім не варто намагатися отримати документи, які ви не могли отримати виконуючи ваші звичайні обов'язки.

4: ПЕРЕДАВАЙТЕ ЛИШЕ ДОКУМЕНТИ ДО ЯКИХ МАЮТЬ ДОСТУП ІНШІ СПІВРОБІТНИКИ.

Передавайте ті документи доступ до яких мали **не лише ви та особа/особи** щодо якої/яких ви повідомляєте, але й інші співробітники. Адже в іншому випадку особи щодо яких ви повідомляєте одразу зрозуміють, що саме ви є джерелом інформації.

5: НЕ ЗБИРАЙТЕ І НЕ ПЕРЕДАВАЙТЕ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ ЗАХИЩЕНІ ОХОРОНЮВАНОЮ ЗАКОНОМ ТАЄМНИЦЕЮ.

Такі документи **не зможуть** бути **використані** у суді.

6: НАЯВНІСТЬ ЗАПISУ РОЗМОВ З ВИКОРИСТАННЯМ ОСОБИСТОГО ЗАПISУЮЧОГО ПРИСТРОЮ НЕ Є ОBOB'ЯЗКОВИМИ.

Останнім часом викривачі корупції використовують особистий записуючий пристрій для отримання доказів або записують телефонні розмови. Зверніть увагу, однак, що такий тип доказів **навряд може бути допустимим у суді**, а тому має радше інформативний характер для правоохоронних органів.

ЗБИРАЮЧИ ДОКАЗИ ДЛЯ
ПІДТВЕРДЖЕННЯ ФАКТІВ,
ВИКЛАДЕНИХ У ПОВІДОМЛЕННІ,
СПРОБУЙТЕ **ОТРИМАТИ ДОКАЗИ**,
ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ ВСТАНОВИТИ:

-
-
-
-
3. **Яке** саме порушення мало місце? (чи підпадає воно під діяння, описані на с. 17-19)?
 4. **Коли і де** сталося порушення?
 5. **Які посадові особи** здійснили правопорушення й хто в установі міг знати про це (бути свідком цих дій)?
 6. Як відбулась подія правопорушення (що саме сталося, за яких обставин, спосіб та місце вчинення порушення)
 7. Які **наслідки** правопорушення може мати для держави та суспільства (місцевої громади)?
 8. **Скільки грошей** втратив чи може втратити Державний бюджет України чи/та місцевий(і) бюджет(и) ?

ЯКИЙ КАНАЛ ДЛЯ ВИКРИТТЯ ВАРТО ОБРАТИ?

ВНУТРІШНІЙ

РЕГУЛЯРНИЙ

ЗОВНІШНІЙ

Внутрішні канали повідомлення -

шляхи повідомлення інформації викривачем на підприємстві, установі, організації в якому він працює, проходить службу, навчається, або на замовлення яких виконує роботу (наприклад, керівнику, антикорупційному уповноваженому)

Регулярні канали повідомлення -

шляхи захищеного (у тому числі анонімного) повідомлення інформації викривачем **органам прокуратури, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Державному бюро розслідувань, Національному агентству з питань запобігання корупції.**

Зовнішні канали повідомлення -

шляхи повідомлення інформації викривачем через фізичних чи юридичних осіб, у тому числі через **засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки тощо.**

! Викривач

***самостійно визначає,
який канал використовувати***

для повідомлення,
якщо інформація, яку планують повідомляти **не відноситься до інформації з обмеженим доступом.**

**КАНАЛИ
ПОВІДОМЛЕННЯ
ІНФОРМАЦІЇ,
ЯКА НЕ ВІДНОСИТЬСЯ
ДО ІНФОРМАЦІЇ
З ОБМЕЖЕНИМ
ДОСТУПОМ¹**

¹ "Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна інформація, таємна інформація та службова інформація. Детальніше дивіться у ст. ст. 6-9 Закону України "Про доступ до публічної інформації"

КАНАЛИ ПОВІДОМЛЕННЯ

✔ Внутрішній канал	✔ Регулярний канал	i Зовнішні канали
Рекомендуємо використати, за умов: установа має надійні канали повідомлення (до моменту запуску Єдиного порталу повідомлень викривачів – це онлайн форма, електронна пошта, спеціальна телефонна лінія), які гарантують анонімність/конфіденційність в установі існує ефективна система перевірки повідомлень в установі є антикорупційний уповноважений, який забезпечить розгляд повідомлення та зможе захистити від переслідування	Рекомендуємо використати за умов: Внутрішні канали повідомлення відсутні (до моменту створення Єдиного порталу повідомлень викривачів) Ви впевнені, що внутрішні канали не будуть ефективними та існує загроза знищення доказів. В установі не існує ефективної системи перевірки повідомлень. (відсутня уповноважена особа (підрозділ), відсутні захищені (у тому числі анонімні) канали для повідомлення, повідомлення інформації на підприємстві призводить до застосування негативних заходів впливу, тощо). Інформація, яку ви плануєте повідомити, стосується керівництва установи.	РЕКОМЕНДУЄМО, КОЛИ: Повідомлення містить факти про можливе корупційне правопорушення з боку Президента України, Прем'єр Міністра, міністрів чи керівників інших органів центральної влади, народних депутатів, керівників та заступників органи прокуратури та інші правоохоронні органи; інших осіб, які займають відповідальне чи особливе відповідальне становище. Ви маєте обгрунтоване переконання, що внутрішні та регулярні канали не будуть ефективними й є загроза знищення доказів. Ви маєте фактичні дані, що свідчать про спроби знищення документів або доказів, що стосуються поширюваної інформації.

**КАНАЛИ
ПОВІДОМЛЕННЯ
ІНФОРМАЦІЇ,
ЯКА ВІДНОСИТЬСЯ
ДО ІНФОРМАЦІЇ
З ОБМЕЖЕНИМ
ДОСТУПОМ**

Інформація з обмеженим доступом,
окрім державної/розвідувальної таємниці

Державна/розвідувальна
таємниця

 **КАНАЛИ
НЕ ВИЗНАЧЕНІ
ЗАКОНАМИ**

🎤 КАНАЛИ ПОВІДОМЛЕННЯ

✔️ Внутрішній канал	✔️ Регулярний канал	❗ Зовнішні канали ЛИШЕ ЗА УМОВИ, коли:
Установа має надійний канал повідомлення (до моменту створення Єдиного порталу повідомлень викривачів), а саме: гарантує анонімність/конфіденційність; якісне проведення перевірки інформації в повідомленні. Єдиний портал повідомлень викривачів (запуск планується у 2022 р.). В установі є уповноважений підрозділ (уповноважена особа) з питань запобігання та виявлення корупції. Інформація, яку ви плануєте повідомити, не є інформацією про корупційні правопорушення керівництва установи.	Ви маєте обґрунтоване переконання, що внутрішні канали не будуть ефективними й є загроза знищення доказів. В установі не існує ефективної системи перевірки повідомлень. Інформація, яку ви плануєте повідомити, стосується керівництва установи, інформація, що міститься в повідомленні, була віднесена до інформації з обмеженим доступом посадовою особою установи, щодо якої здійснено повідомлення.	Повідомлення інформації через інші канали не дало ефективних результатів у встановленій для її перевірки або розслідування строк (відмовлено у проведенні перевірки або розслідування повідомленої інформації; виявлені порушення не привели до притягнення чи початку процедури притягнення винних осіб до відповідальності, відновлення порушених прав осіб, відшкодування завданої шкоди; не вжито заходів щодо припинення діянь або бездіяльності, інформацію про які повідомлено; не вжито заходів щодо запобігання шкоді чи загрозам, інформацію про які повідомлено тощо). Внутрішні канали не будуть ефективними бо інформація належить до суспільно необхідної інформації. Викривача, його близьких осіб звільнено з роботи (посади), піддано дисциплінарному стягненню, вчинено щодо них інші негативні заходи впливу чи заходи дискримінації у зв'язку з повідомленням відсутні внутрішні або регулярні канали повідомлення. Є реальна загроза знищення документів або доказів, що стосуються поширюваної інформації..

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АНОНІМНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ

ГЛОСАРІЙ:

АНОНІМНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ —

повідомлення без зазначення імені, прізвища, без підпису особи, що повідомляє, а також, таке з якого неможливо встановити авторство, тобто **автор повідомлення не відомий** навіть особі, яка приймає повідомлення.

Повідомляти анонімно - це означає, надсилати повідомлення без зазначення свого імені прізвища, без зазначення місця проживання, без підпису.

КОНФІДЕНЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ —

автор повідомлення відомий особам, які залучаються до розгляду, перевірки та/або розслідування повідомлених ним фактів, але їм заборонено розкривати інформацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/або розслідування повідомлених ним фактів, а також особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені ним факти, крім випадків, установлених законом.

Повідомляти конфіденційно - це означає надсилати **повідомлення із зазначенням свого імені, прізвища, підписом**, але інформація в повідомленні доступна лише адресату, тобто особі або органу, якій повідомляється така інформація.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АНОНІМНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ.

ПЕРЕВАГА:

Ви **мінімізуєте** **ризик ідентифікації** своєї особи, відповідно зменшуєте ризик помсти за зроблене повідомлення.

Ви **мінімізуєте шанси стати відповідачем** у спорі про захист честі, гідності та ділової репутації.

НЕДОЛІКИ:

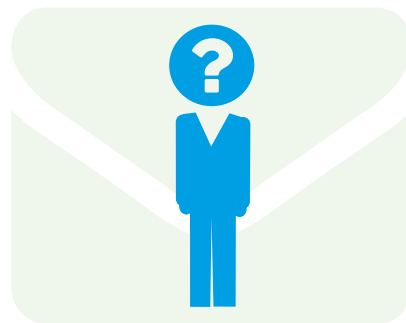
Важливо підкреслити, що навіть якщо ви повідомляєте інформацію анонімно - це не означає, що люди не підозрюють вас як джерело інформації. Ви все ще ризикуєте викликати підозри у своїх колег та керівництва. У жодному випадку **не може бути гарантовано на 100%**, що ніхто не дізнається, що саме ви зробили повідомлення.

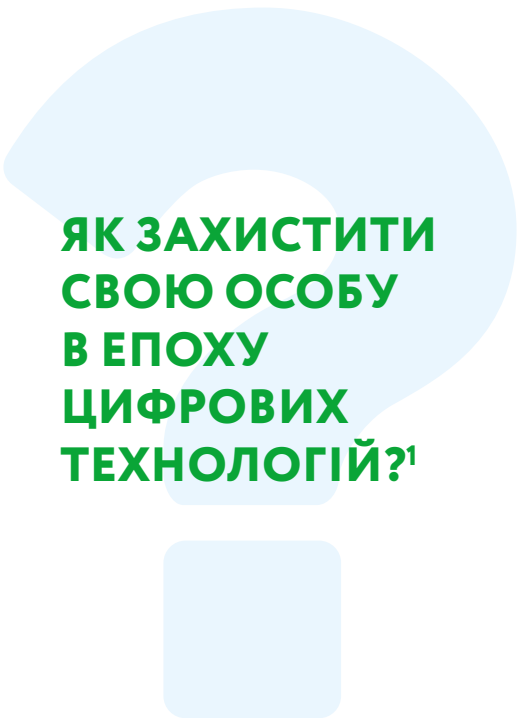
Вам буде **важко підтвердити** Ваш статус викривача й відповідно отримати захист. При анонімному повідомленні викривач також маєте гарантії захисту передбачені законом, але вам треба буде надати докази, що саме ви робили повідомлення, щоб отримати відповідний статус викривача.

З вами **неможливо буде зв'язатися** для отримання додаткової інформації. У разі якщо від Вас буде неможливо отримати додаткову інформацію, перевірка може бути зупинена і винні особи можуть уникнути покарання.

АНОНІМНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ВАРТО ОБИРАТИ У ТАКИХ ВИПАДКАХ:

1. Змістом вашого повідомлення є факти про можливе корупційне правопорушення з боку **осіб, які мають суттєвий вплив** на інститути державної влади й є велика вірогідність зловживання цим впливом з метою помститися вам за зроблене викриття. Для прикладу, у повідомленні щодо дій Президента України, Прем'єр Міністра, міністрів чи керівників інших органів центральної влади, народних депутатів, керівників та заступників органи прокуратури, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції; інших осіб, які займають відповідальне чи особливо відповідальне становище.
2. У вашій установі **відсутня культура поваги** до викривачів.
3. Ви хотіли б повідомити про можливі факти корупції, але **Ви остерігаєтесь** можливого переслідування або не маєте бажання давати додаткові пояснення.

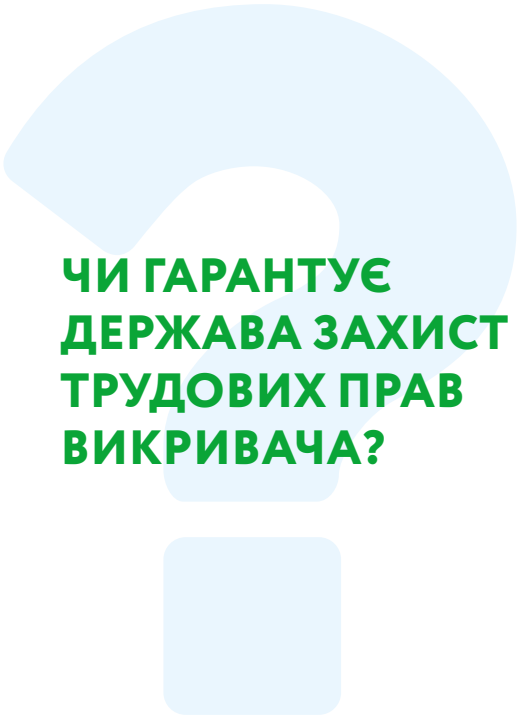
ЯК ЗАХИСТИТИ СВОЮ ОСОБУ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ?¹

1 Основою цих порад складають рекомендації з Guide to Protecting Whistleblowers Resources, Laws and Best Practices/<https://www.security.org/digital-safety/whistleblowing-resources-protection/>

1. **Не використовуйте для повідомлення робочий чи домашній номер телефону.** Краще за все придбати окрему сім-картку, яка не ідентифікується з вашим постійним номером телефону. У разі, якщо ви використовуєте ваш мобільний телефон, ви повинні знати, що з метою уникнення відстеження вашої локації вам необхідно перевірити налаштування й переконатися, що функції телефону, які дозволяють відстежити вашу локацію, вимкнено.
2. **Не повідомляйте використовуючи робочий чи домашній інтернет.** Якщо ви використовуєте свій власний комп'ютер (ноутбук, мобільний пристрій).
3. Якщо ви використовуєте загальнодоступний wi-fi, для прикладу у кафе, **використовуйте програмне забезпечення VPN** (<https://www.security.org/vpn/>). VPN приховує ваш веб-трафік та IP-адресу, шифрує вашу інтернет активність.

4. **Створить електронну поштову скриньку з вигаданим ім'ям**, яка не прив'язана до вашого облікового запису для повідомлення. Також ви можете використовувати сервіси, які спеціалізуються на анонімних поштових скриньках, для прикладу, ProtonMail, 10 Minute Mail, Anonymous Email, тобто ті, які не просять пройти процес ідентифікації для створення поштової скриньки, як Google, Ukr.net, тощо.
5. **Використовуйте захищений Tor Browser**, а не звичайний веб-браузер, оскільки Tor Browser дозволяє користувачам залишатися анонімними.

ЧИ ГАРАНТУЄ ДЕРЖАВА ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ВИКРИВАЧА?

❗ ПАМ'ЯТКА:

1. **Довести** відсутність причинно-наслідкового зв'язку між повідомленням про корупцію та звільненням викривача повинен саме роботодавець.
2. **Не погоджуйтесь** на звільнення чи переведення на іншу постійну роботу, в іншу місцевість.
3. **За захистом** Ваших трудових прав, звертайтеся до НАЗК, центрів безоплатної правової допомоги, антикорупційних уповноважених та суду.

ВИКРИВАЧ ТА ЙОГО БЛИЗЬКІ ОСОБИ МАЮТЬ ТАКІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ЇХ ТРУДОВИХ ПРАВ:

1. Їм не може бути **відмовлено** у прийнятті на роботу через здійснення викриття.
2. Їх не може бути **звільнено** чи примушено до звільнення.
3. Їм не може бути **відмовлено** в укладенні чи продовженні трудового договору.
4. Їх не можна **притягнути** до дисциплінарної відповідальності.
5. Їх не можна **перевести** на іншу роботу чи примусити пройти атестацію.
6. Їм не можна **змінити** умови праці.
7. Їм не можна **відмовити** у призначенні на вищу посаду.
8. Їм не можна **зменшити** заробітну плату.
9. До них не можна застосовувати інші **негативні** заходи впливу.
10. **Забороняється** створювати перешкоди у подальшому здійсненні ними їх трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні ними служби чи навчання.

❗ Пам'ятайте: Ваші права виникають лише **з моменту повідомлення**, саме тому важливо зберігати документ, який підтвердить факт, що ви дійсно зробили повідомлення.

❗ До **негативних заходів** також належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які носять вибірковий характер, зокрема, не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

ДЕРЖАВА ГАРАНТУЄ ПОНОВЛЕННЯ ВИКРИВАЧАМ ЇХ ПОРУШЕНИХ ПРАВ:

1. **виплату** середньої заробітної плати в розмірі за останній рік у разі відсторонення від виконання трудових обов'язків не з вини викривача.
2. у разі звільнення негайне **поновлення** на попередній роботі (посаді).
3. **виплату** середнього заробітку за час вимушеного прогулу, але не більш як за один рік.
4. **виплату** середнього заробітку за час вимушеного прогулу у разі, якщо заява про поновлення на роботі (посаді) розглядається більше одного року не з вини викривача.
5. негайне **поновлення** на попередній роботі (посаді) та виплата різниці в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи.
6. грошову **компенсацію** у розмірі дворічного середнього заробітку у разі неможливості поновлення на робочому місці.
7. грошову **компенсацію** у розмірі шестимісячного середнього заробітку у разі відмови від поновлення на робочому місці.

ЯК ЗАХИСТИТИ СЕБЕ ВІД ЦИВІЛЬНОГО ПОЗОВУ?

СТ. 53-8 ЗАКОНУ УКРАЇНИ

«ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Викривач **звільняється** від цивільної відповідальності за майнову та/або моральну шкоду, завдану внаслідок здійснення повідомлення, **крім випадку здійснення завідомо неправдивого повідомлення.**

ГЛОСАРІЙ:

**ЦИВІЛЬНІ ПОЗОВИ ПРО ЗАХИСТ
ГІДНОСТІ, ЧЕСТІ ЧИ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ
(«ДИФАМАЦІЙНІ ПОЗОВИ»):**

ч. 6 ст. 277 ЦК України, ч. 1 ст. 280 ЦК

ЯК МІНІМІЗУВАТИ РИЗИКИ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:

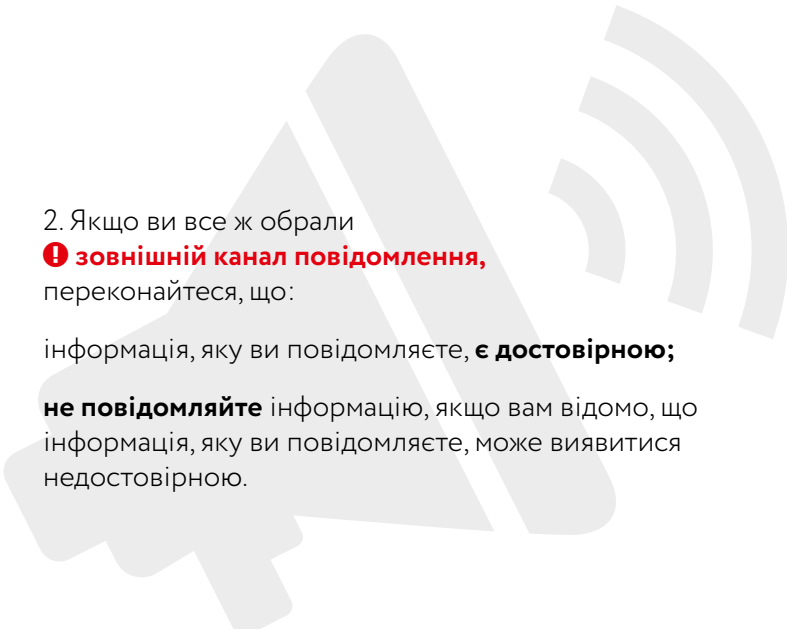
1. Надавайте **перевагу** внутрішнім або регулярним каналам повідомлення. *Оскільки настання цивільної відповідальності за «дифамаційні позови» можливе лише у разі повідомлення інформації саме через зовнішні канали.* Повідомлення інформації через внутрішні чи регулярні канали не є поширенням недостовірної інформації в розумінні ч. 6 ст. 277 Цивільного кодексу України, а є реалізацією особою конституційного права, передбаченого статтею 40 Конституції України.

i У своєму рішенні у справі № 207/1161/17 Верховний Суд України **підтвердив правову позицію**, про те, що **надіслання листів та заяв** до різних установ, організацій, державних органів і місцевих органів самоврядування, перш за все, з метою перевірки компетентними органами незаконної, на думку заявника, діяльності це свідчить про те, що заявник не діяв в рамках, установлених законом для подання подібних листів та заяв, оскільки подібні дії є реалізацією особою конституційного права, передбаченого статтею 40 Конституції, а не поширенням недостовірної інформації.

i **Аналогічне роз'яснення** висловлено і Верховним судом України (абзац 2 пункту 16 постанови Пленуму N 1 від 27 лютого 2009 року «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи»), яка побудована на правовій позиції Конституційного Суду України, що була сформована у Рішенні КСУ від 10 квітня 2003 року N 8-рп/2003 (справа про поширення відомостей).

2. Якщо ви все ж обрали

❗ зовнішній канал повідомлення,
переконайтеся, що:

інформація, яку ви повідомляєте, **є достовірною;**

не повідомляйте інформацію, якщо вам відомо, що
інформація, яку ви повідомляєте, може виявитися
недостовірною.

❗ Пам'ятайте, що цивільно-правова відповідальність за шкоду майновим та немайновим правам особи (ч. 1 ст. 280 ЦК) щодо якої повідомляється інформація **настає лише, якщо:**

інформація виявилася
«недостовірною»;

особі, яка повідомила інформацію, було
завідомо відомо, що
інформація, яку вона
повідомляє, є недостовірною.

ГЛОСАРІЙ:

НЕДОСТОВІРНОЮ

є інформація, яка не відповідає дійсності або викладена неправдиво, тобто містить відомості про події та явища, яких не існувало взагалі або які існували, але відомості про них не відповідають дійсності (неповні або перекручені).

ТЕРМІН «ЗАВІДОМО (УМИСНО)»

означає наявність умислу з боку викривача, усвідомлення ним факту неправдивості здійснюваного ним повідомлення як явного, очевидного, такого, що не підлягає сумніву.

Див. Науково-практичний коментар законодавства України про захист викривачів корупції. - ACREC: Київ, 2021

3. У повідомленні **не давайте правову оцінку** діям осіб щодо яких здійснюєте повідомлення, іншими словами, уникайте тверджень по відношенню до конкретних осіб, наприклад: «він/вона скоїв корупційне правопорушення», «керівник організував схеми із заволодіння державним майном», «керівник нашого підприємства є корупціонером» тощо.

4. У повідомленні викладайте інформацію про конкретні факти порушення встановлених Законом вимог, заборон та обмежень, які були вчинені, а саме, відомості про:

а) обставини правопорушення;

б) місце і час його вчинення. На підтвердження інформації в повідомленні надавайте копії документів, які б підтверджували інформацію, що викладана в повідомленні. Іншими словами, з метою уникнення цивільної відповідальності за поширення недостовірної інформації радимо максимально стисло викладати факти й одночасно надсилати всі можливі докази, які можуть сприяти підтвердженню інформації, яку ви надали в повідомленні.

5. **Використовуйте** у повідомленні такі словосполучення, як: «Прошу перевірити чи факти, викладені в повідомленні, свідчать про вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією порушень, інших вимог порушення Закону України «Про запобігання корупції» особами.

! УВАГА:

Обов'язок доказування, що ВИКРИВАЧ УМИСНО повідомив недостовірну інформацію покладається на позивача.

ТОБТО повідомлення здійснене через **зовнішні канали** вважається «неумисним» навіть у разі НЕ підтвердження фактів, що містяться у повідомленні, ПОКИ інше не буде доведене ПОЗИВАЧЕМ у суді!!!!

ПАМ'ЯТКА:

Громадськими організаціями, які надають **безкоштовну консультацію** у позовах про захист честі, гідності та ділової репутації є:

1. Інститут масової інформації

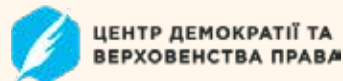
2. Інститут регіональної преси

3. Платформа прав людини

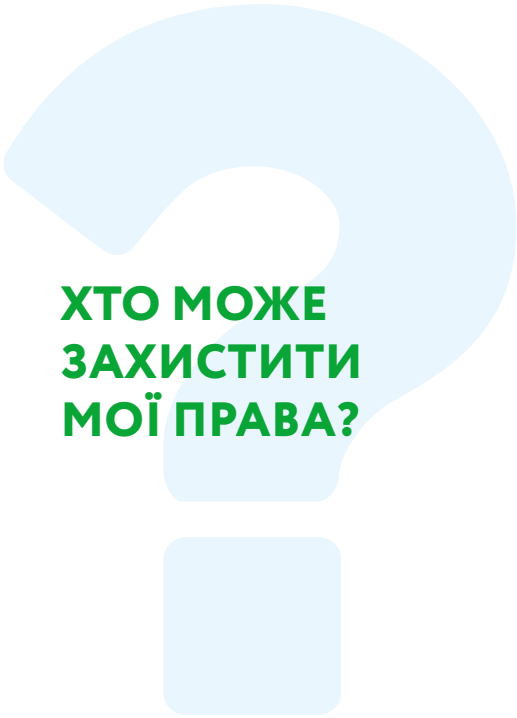

4. Центр демократії та верховенства права

5. Трудові ініціативи

ХТО МОЖЕ ЗАХИСТИТИ МОЇ ПРАВА?

З метою захисту своїх прав викривач може звернутися:

1. До Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК);
2. Центру надання безоплатної правової допомоги;
3. Адвоката, який спеціалізується на відповідній категорії справ;

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

НАЗК в разі звернення викривача:

1. **здійснює представництво** в суді інтересів викривача;
2. має право **бути присутнім** на засіданнях судів усіх інстанцій;
3. має право **звертатися до суду** з позовом (заявою) про захист прав і свобод викривачів, брати участь у судовому розгляді справ, провадження в яких відкрито за його позовами (заявами, клопотаннями (поданнями));
4. має право **вступати у справи**, провадження в яких відкрито за позовами (заявами, клопотаннями (поданнями) викривачів, на будь-якій стадії їх судового розгляду;
5. має право **ініціювати** незалежно від участі Національного агентства у судовому провадженні **перегляд** судових рішень.

Варто зауважити, що право на забезпечення безпеки мають лише ті викривачі, які повідомили про вчинення кримінального правопорушення, оскільки дані заходи застосуються виходячи із рівня небезпеки, яка виникає для викривачів.

Право на забезпечення безпеки у викривача виникає після набуття ним кримінального процесуального статусу заявника. Також право на забезпечення безпеки мають члени сім'ї та близькі родичі викривачів.

Для застосування заходів безпеки до викривачів мають бути відповідні приводи і підстави. Підставою можуть бути дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу і майну викривача (наявність усних чи письмових погроз, виявлення в ході проведення НСРД чи ОРЗ інформації про підготовку посягання на викривача і т.п.). Приводи застосування заходів безпеки передбачені у ч. 2 ст. 20 ЗУ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Див. Науково-практичний коментар законодавства України про захист викривачів корупції. - АСРЕС: Київ, 2021

ДО ВИКРИВАЧІВ МОЖУТЬ БУТИ ЗАСТОСОВАНІ ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ ТА ІНШІ СПРЯМОВАНІ НА ЗАХИСТ ВІД ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ ЗАХОДИ

До правових заходів можна віднести:

1. забезпечення **конфіденційності** відомостей про особу;
2. **закритий** судовий розгляд.

До організаційно-технічних заходів можна віднести:

1. особисту **охорону**, охорону житла і майна;
2. видачу спеціальних засобів індивідуального **захисту** і сповіщення про небезпеку;
3. за письмовою згодою використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне **спостереження**;
4. за клопотанням чи згодою заміну документів та **зміну** зовнішності;
5. за клопотанням чи згодою зміну **місця** роботи або навчання з компенсацією різниці у зарплаті;
6. за клопотанням чи згодою **переселення** в інше місце проживання;
7. **поміщення** до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення.

ЯК ЗАХИСТИТИ СЕБЕ ВІД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЧИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ?

ВІДПОВІДНО ДО Ч.1 СТ. 58-3 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Викривач не несе **юридичної відповідальності** за повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, поширення зазначеної у повідомленні інформації, незважаючи на можливе порушення таким повідомленням своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов'язків або зобов'язань.

ВИКРИВАЧА НЕ МОЖЕ БУТИ ПРИТЯГНУТО ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА:

1. розголошення інформації, яка стала відома у зв'язку з **виконанням ним/нею службових** або інших визначених законом **повноважень** (ст. 172-8);
2. розголошення **інсайдерської** інформації (ст. 163-9);
3. розголошення **комерційної** таємниці, іншої конфіденційної інформації (ст. 164-3);
4. розголошення відомостей **про заходи безпеки** щодо особи, взятої під захист (ст. 185-11);
5. розголошення **службової** інформації, зібраної у процесі оператив-но-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни (ст. 212-5).

ВИКРИВАЧ ЗВІЛЬНЯЄТЬСЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА:

1. Порушення недоторканності **приватного** життя (ст. 182);
2. **Незаконне збирання** з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231).

ПРОТЕ КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МОЖЕ ЗОКРЕМА НАСТАВАТИ ЗА:

1. Розголошення **таємниці** фінансового моніторингу (ч. 2 ст. 209-1);
2. **Комерційної і банківської** таємниці (ст. 232);
3. Розголошення **інсайдерської** інформації (ч. 1 ст. 232-1);
4. **Державної** таємниці (ст. 328);
5. Розголошення даних **оперативно-розшукової діяльності**, досудового розслідування (ст. 387)
6. Відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю (ст. 422) і які не передбачають положень щодо звільнення викривача від кримінальної відповідальності.

i Хоча у цих випадках доцільно застосовувати положення ст. 36 КК України щодо **крайньої необхідності**, як обставини, що виключає кримінальну протиправність діяння.

МИ РЕКОМЕНДУЄМО З МЕТОЮ УНИКНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:

1. Використовувати лише **внутрішні та регулярні** канали для повідомлень.
2. Не передавати інформацію, яка є інформацією з **обмеженим доступом**, а лише надавати загальні факти, які можуть свідчити про вчинення корупційного правопорушення й повідомляти де зберігається відповідні документи.
3. З метою уникнення кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (Стаття 384 Кримінального кодексу України) рекомендуємо надавати **лише достовірну інформацію**.

! Повідомлення конкретних фактів та надання підтверджуючих документів **без звинувачень конкретної особи** у вчиненні злочину допоможе **уникнути** цього виду відповідальності.

**! РАЗОМ З ТИМ, ЯКЩО ВИ ВИРІШИЛИ
СКОРИСТАТИСЬ ЗОВНІШНІМ КАНАЛОМ
ПОВІДОМЛЕННЯ**

ОБОВ'ЯЗКОВО ПОРАДЬТЕСЬ ІЗ АДВОКАТОМ/
ЮРИСТОМ ЧИ ІНФОРМАЦІЯ, ЯКУ ВИ
ПЛАНУЄТЕ ПОВІДОМИТИ, НЕ ВІДНОСИТЬСЯ
ДО ІНФОРМАЦІЇ ЗА РОЗГолошення якої
НАСТАЄ АДМІНІСТРАТИВНА ЧИ КРИМІНАЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ,

ОСКІЛЬКИ САМЕ ПОВІДОМЛЕННЯ
ІНФОРМАЦІЇ ЧЕРЕЗ ЗМІ БУДЕ ВВАЖАТИСЯ
РОЗГолошенням ІНФОРМАЦІЇ.

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКРИВАЧІВ¹.

¹ Основу цих рекомендацій складають рекомендації The Office of the Whistleblower Ombudsman (<https://whistleblower.house.gov/resources/guidance-documents>)

 Перш ніж робити повідомлення варто звернутися за **консультацією** до адвоката/юриста, який має досвід представництва викривачів. Він зможе порадити, як краще викласти факти, щоб мінімізувати ризики юридичної відповідальності за зроблене повідомлення.

Безкоштовну правову консультацію ви можете отримати:

У центрах
безоплатної правової допомоги

У громадських організаціях, які мають **досвід представництва викривачів**.

Ви також можете отримати консультацію на **гарячій лінії** Національного агентства з питань запобігання корупції.

NATIONAL AGENCY
ON CORRUPTION PREVENTION

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Обговоріть ваші **плани** зробити викриття з близькими. Адже викриття дуже часто має серйозні виклики для викривача й психологічна підтримка близьких осіб є вкрай важливою. Вам необхідно зрозуміти чи зможете ви розраховувати на підтримку близьких і чи готові ваші рідні до викликів, з якими можете зіткнутися не лише ви, але й вони.

Розробіть план свого повідомлення. Це повинна бути добре продумана **стратегія**, яка повинна передбачати: продуманий вибір каналу повідомлення; розуміння, як захистити докази, які роботодавець може знищити; розуміння своїх прав тощо.

Повідомляйте лише достовірні **факти**. Повідомляйте лише інформацію, в достовірності якої ви впевнені. Не додавайте до повідомлення ваші припущення. У разі не підтвердження інформації це може підірвати довіру до вас і відповідно до інших фактів, які містяться в повідомленні. Особа щодо якої ви робите повідомлення може використати недостовірну інформацію проти вас. Для прикладу, особа, відносно якої інформація була повідомлена, має право пред'явити позов про захист гідності, честі чи ділової репутації.

У разі повідомлення через внутрішні або регулярні канали обов'язково **зберігайте** документ, який підтвердить факт, що ви дійсно зробили повідомлення. Для прикладу, копію вашого повідомлення про корупцію, яка містить відмітку про отримання повідомлення установою, інше підтвердження, що ви зробили повідомлення. Це підтвердження необхідне для подальшого захисту ваших прав.

Створіть щоденник, в якому ви будете **документувати** ключові факти та події, що пов'язанні з вашим повідомленням. Всі події повинні заноситися в хронологічній послідовності. Це допоможе вам у майбутньому чітко та послідовно передавати інформацію.

Важливо пам'ятати про необхідність психологічної **допомоги**. Розкриття інформації дуже часто призводить до постійного психологічного тиску у вигляді цькування у колективі, переслідування на робочому місці, погроз тощо. Всі ці виклики можуть стати причиною психічних розладів, таких як депресія, тривожні розлади й навіть призвести до самогубства. Саме тому дуже важливо пам'ятати про необхідність психологічної підтримки з боку друзів, рідних. А у разі відсутності підтримку з боку останніх важливо звернутися за психологічною допомогою до спеціаліста.

При передачі інформації використовуйте лише спеціальне програмне забезпечення, анонімні поштові скриньки, які забезпечать вашу **анонімність** (Tor, Signal, ProtonMail, 10 Minute Mail, Anonymous Email тощо).

Перш ніж робити викриття переконайтеся, що ви забезпечили **захист** доказів, і вони не будуть знищені після того, як ви зробите повідомлення.

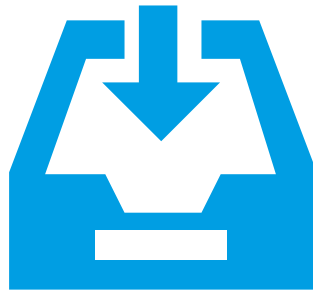

Ретельно обдумайте **канал повідомлення** і спосіб повідомлення: анонімний чи конфіденційний. Обираючи анонімний спосіб повідомлення пам'ятайте, що у разі потреби вам складніше буде довести, що повідомлення зробили саме ви.

Якщо ви вирішили розкрити інформацію у ЗМІ пам'ятайте, що Кримінальний кодекс України не передбачає звільнення від кримінальної відповідальності за розголошення інформації, що становить **державну таємницю**.

ДОДАТКИ:
ПОСИЛАННЯ
РЕСУРСИ ТА
ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА

ДОДАТОК 1. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

nazk.gov.ua

legalaids.gov.ua

nabu.gov.ua

acrec.org.ua

ti-ukraine.org

trudovi.org

whistleblower.house.gov

ДОДАТОК 1. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ОСВІТНІ РЕСУРСИ ТА ВИДАННЯ:

Guide to Protecting Whistleblowers
Resources, Laws and Best Practices

Он-лайн курс
«Викривач у законі»

Он-лайн курс
«Впливай-викривай!»

ДОДАТОК 1. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ОСВІТНІ РЕСУРСИ ТА ВИДАННЯ:

Науково-практичний коментар законодавства України
про захист викривачів корупції
<https://acrec.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/comments.pdf>

Практичний Посібник щодо роботи з викривачами для уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції
<https://acrec.org.ua/library/>

ДОДАТОК 1. КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ІНФОГРАФІКИ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЩОДО РОБОТИ З ВИКРИВАЧАМИ

- ▶ Алгоритм роботи із повідомленнями, автор яких відомий: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/5-01-15.jpg>

- ▶ Алгоритм роботи з анонімними повідомленнями: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/6-01-2.jpg>

- ▶ Куди повідомити про корупцію:
<https://bit.ly/3kfumPx>

- ▶ Як повідомити про корупцію:
<https://bit.ly/3nJcL4J>

ДОДАТОК 2

ПЕРЕЛІК РОЗ'ЯСНЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ

1. «Щодо правового статусу викривача» від 23.06.2020 №5.
2. «Щодо надання викривачам безоплатної вторинної правової допомоги» від 09.07.2020 №6.
3. «Щодо особливостей перевірки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції»» від 14.07.2020 №7.
4. «Щодо правового статусу викривача у кримінальному провадженні» від 26.10.2020 №10.
5. «Щодо правового статусу викривача у провадженні про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» від 09.12.2020 №11.
6. «Щодо механізмів заохочення та формування культури повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції»» від 24.02.2021 №3.
7. «Щодо забезпечення права викривача на конфіденційність та анонімність» від 24.02.2021 №4.
8. «Щодо забезпечення права викривача на отримання інформації» від 09.07.2021 №6
9. «Щодо гарантій захисту трудових прав викривача» від 01.06.2022 №8

ДОДАТОК 3

ПЕРЕЛІК КРИМІНАЛЬНИХ КОРУПЦІЙНИХ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЗАКРІПЛЕНИХ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Кримінальні правопорушення, які є корупційними, у разі їх вчинення шляхом зловживання особою своїм службовим становищем

ст. 191 КК Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем

ст. 262 КК Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

ст. 308 КК Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

ст. 312 КК Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

ст. 313 КК Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням

ст. 320 КК	Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів
ст. 357 КК	Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження
ст. 410 КК	Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

Кримінальні корупційні правопорушення

ст. 210 КК	Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням
ст. 354 КК	Підкуп працівника підприємства, установи чи організації
ст. 364 КК	Зловживання владою або службовим становищем
ст. 364-1 КК	Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми
ст. 365-2 КК	Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги
ст. 368 КК	Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою

ст. 368-3 КК Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми

ст. 368-4 КК Підкуп особи, яка надає публічні послуги

ст. 368-5 КК Незаконне збагачення

ст. 369 КК Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі

Кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією

ст. 366-2 КК Декларування недостовірної інформації

ст. 366-3 КК Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

ст. 369-3 КК Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань

ДОДАТОК 4

ПЕРЕЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ, ЯКІ ЗАКРІПЛЕНО В КОДЕКСІ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ст. 172-4 КУпАП	Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності
ст. 172-5 КУпАП	Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків
ст. 172-6 КУпАП	Порушення вимог фінансового контролю
ст. 172-7 КУпАП	Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів
ст. 172-8 КУпАП	Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень
ст. 172-8-1 КУпАП	Порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
ст. 172-9 КУпАП	Невжиття заходів щодо запобігання корупції
ст. 172-9-1 КУпАП	Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням
ст. 172-9-2 КУпАП	Порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля
ст. 188-46 КУпАП	Невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства

ДОДАТОК 5

ПЕРЕЛІК ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ (ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»), ЗА ВЧИНЕННЯ ЯКИХ ОСОБУ МОЖЕ БУТИ ПРИТЯГНУТО ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (НЕ Є ВИЧЕРПНИМ)

1. Недотримання вимог Закону щодо утворення (визначення) уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції та щодо погодження звільнення керівника уповноваженого підрозділу (ст. 13-1 Закону).
2. Неприйняття антикорупційної програми, неподання на погодження антикорупційної програми Національному агентству (ст. 19 Закону).
3. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища (ст. 22 Закону).
4. Порушення обмежень щодо одержання подарунка та недотримання вимог Закону при одержанні неправомірної вигоди чи подарунка (ст. 23, 24 Закону).
5. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 25 Закону).
6. Порушення обмежень після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування (ст. 26 Закону).
7. Порушення обмежень спільної роботи близьких осіб (ст. 27 Закону).
8. Порушення вимог Закону щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35-1, 36 Закону).
9. Порушення правил етичної поведінки (ст. 38–44 Закону).

10. Порушення вимог Закону щодо фінансового контролю (ст. 46, 51-2 Закону).
11. Недотримання вимог Закону щодо захисту викривачів (ст. 53–53-9 Закону).
12. Недотримання вимог Закону щодо заборони на одержання пільг, послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування (ст. 54 Закону).
13. Недотримання вимог Закону щодо організації проведення спеціальної перевірки (ст. 56–58 Закону).
14. Незабезпечення керівником, засновниками (учасниками) юридичної особи регулярної оцінки корупційних ризиків у її діяльності та нездійснення відповідних антикорупційних заходів (ст. 61 Закону).
15. Незатвердження антикорупційної програми юридичною особою (ст. 62 Закону).
16. Непризначення у юридичній особі, яка зобов'язана затверджувати антикорупційну програму, посадової особи, відповідальної за її реалізацію (ст. 62 Закону).
17. Недотримання вимог Закону щодо погодження звільнення Уповноваженого, відповідального за виконання антикорупційної програми в юридичній особі (ст. 64 Закону).
18. Непроведення службового розслідування стосовно особи, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, або непритягнення працівників до дисциплінарної відповідальності відповідно до вимог закону (ст. 65-1 Закону).
19. Недотримання вимог щодо незаконних актів та правочинів (ст. 67 Закону).

Київ, 2021